

Vergaderjaar 2024–2025

36 600 VI

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI) voor het jaar 2025

Nr. 139

BRIEF VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 mei 2025

Naar aanleiding van het verzoek van de Vaste Kamercommissie van Justitie en Veiligheid van 24 april jl. doe ik uw Kamer, mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, een brief toekomen over de voorbereidingen van herdenkingen op 4 mei en mogelijke veiligheidssituaties en/of verstoringen rondom de Nationale Dodenherdenking.

Nationale Dodenherdenking in Amsterdam

De Nationale Dodenherdenking op 4 mei in Amsterdam wordt elk jaar als Nationaal Evenement aangemerkt door de Minister van Justitie en Veiligheid. Dat betekent dat het nationaal belang centraal staat en dat er een specifieke of verhoogde druk op de bewaking en beveiliging kan zijn. Aan de hand van een geïntegreerd dreigingsbeeld worden op basis van de landelijke en lokale dreigingsinschattingen en een risicoafweging de benodigde beveiligingsmaatregelen getroffen. De NCTV sluit ieder jaar, ongeacht het dreigingsniveau, aan bij de lokale driehoek om te adviseren over de samenhang en de afstemming tussen de betrokken partijen in het bewakings- en beveiligingsproces.

Bij een Nationaal Evenement blijft de gebruikelijke verdeling van taken en bevoegdheden voor de veiligheid tussen de lokale driehoek en de NCTV in stand. Daarbij is de lokale driehoek verantwoordelijk voor zowel de openbare orde en veiligheid, waaronder het verloop van demonstraties, als de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde. De NCTV is verantwoordelijk voor de beveiliging van aanwezige personen die tot het rijkso domein behoren. In gezamenlijkheid en met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheden hebben deze partijen besloten over de benodigde beveiligingsmaatregelen voor 4 mei aanstaande.

De burgemeester van Amsterdam heeft in haar brief van 23 april jl. aan de gemeenteraad de te nemen beveiligingsmaatregelen tijdens de Nationale Herdenking toegelicht en aangegeven dat hoorbare demonstraties of protestacties tijdens de herdenking op 4 mei a.s. niet worden toegestaan in de nabijheid van de Dam, vanwege het verstorende karakter die degelijke acties zouden hebben op de herdenking zelf. Mochten er demonstraties worden aangemeld voor 4 mei, dan zullen locaties worden verkend waarbij, met respect voor de herdenkingen in de stad en de twee minuten stilte, gedemonstreerd kan worden.

Algemeen over het demonstratierecht in relatie tot herdenkingen

Zoals ook door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties betoogd tijdens het debat met uw Kamer over het demonstratierecht van 22 januari jl., kan de burgemeester zwaardere eisen stellen aan demonstraties in de nabijheid van een herdenking dan aan demonstraties op andere plaatsen. De bescherming van de waardigheid van een plek of gebeurtenis kan een rol spelen bij de afweging door het lokaal bestuur of maatregelen noodzakelijk zijn om wanordelijkheden te voorkomen. Bij de waardigheid van bepaalde bijeenkomsten en gebeurtenissen hoort nu soms juist dat het hoorbaar stil is. Zoals blijkt uit de brief van de burgemeester van Amsterdam aan de gemeenteraad, geldt dat ook voor de Nationale Dodenherdenking.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en ik zijn in overleg met de VNG en NGB en enkele gemeenten over de tijdens het bovengenoemde debat aangenomen motie Bikker¹, die de regering verzoekt de nationale herdenkingen beter te beschermen tegen ordeverstoringen en te onderzoeken welke andere herdenkingen of plechtigheden ook als beschermd moment aangemerkt zouden moeten worden. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en ik verwachten uw Kamer daarover tegelijkertijd met de uitkomsten van het WODC-onderzoek naar de bredere aspecten van het demonstratierecht te kunnen informeren.

Andere herdenkingen en demonstraties op 4 mei

De afgelopen dagen is er vanuit mijn ministerie en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties overleg geweest met de gemeenten Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. Ook de vertegenwoordigers van de VNG en het NGB waren hierbij aanwezig. Allen onderstrepen het belang van een gedegen voorbereiding om de nationale en lokale herdenkingen waardig en ongestoord te laten verlopen. In het gesprek werd bevestigd dat die voorbereidingen ook zijn getroffen. Het gaat dan, naast het werk van de politie, om nauw contact met organisatoren van mogelijke demonstraties en manifestaties, het aanbieden van alternatieve locaties en het borgen dat bijvoorbeeld buitenlandse gasten, zoals de veteranen uit Europa en Noord-Amerika, ongestoord een dag later Bevrijdingsdag kunnen vieren. Daarmee kunnen mogelijke risico's zoveel mogelijk worden beheerst, maar niet volledig uitgesloten. Algemeen werd ook onderkend dat er, onder voorwaarden, ruimte is voor demonstraties en alternatieve herdenkingen.

Landelijk wordt geen overzicht bijgehouden van aangemelde of voorgenomen demonstraties. De lokale driehoeken hebben, met de burgemeester als bevoegd gezag, vanzelfsprekend wel inzicht in aangemelde demonstraties en manifestaties en bereiden zich daarop voor.

¹ Kamerstukken II, 2024–2025, 34 324, nr. 17.

Inzet politie

De politie monitort het maatschappelijk beeld en sentiment van mogelijke demonstraties op en rond 4 mei. De politie heeft een belangrijke rol bij het in goede banen leiden van demonstraties en herdenkingen en het waarborgen van de veiligheid van alle aanwezigen. Dat doen zij onder gezag van de burgemeester. Hoewel de herdenkingen op 4 mei voor de politie in zekere mate planbare gebeurtenissen zijn, vergt dit ook dit jaar weer een robuuste inzet van politiecapaciteit en legt dit druk op de politieorganisatie. Het actuele thema van de politiefunctie blijft onderwerp van gesprek in het Landelijk Overleg Veiligheid en Politie, alsook met uw Kamer.

Afsluitend

Ik spreek de hoop uit dat de aanstaande herdenkingen, 80 jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog, waardig, beheerst en respectvol verlopen. Onderdeel van waardig herdenken is ook dat iedereen zich telkens de vraag stelt of hun acties bijdragen aan verbinding of polarisatie. Dat we niet onnodig aandacht geven aan polariserende boodschappen. Alle betrokken actoren bij de herdenkingen van 4 mei, het lokaal gezag voorop, hebben zich de afgelopen periode zo goed mogelijk voorbereid voor een ongestoord, waardig en beheerst verloop van de herdenkingen. Ondanks alle voorbereidingen kan er ergens iets mis gaan. In dat geval zal het lokaal gezag naar bevind van zaken handelen.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D.M. van Weel